

УДК 349.9

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/2-81-18>**Панченко В. А.**

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ

Розглянуто сферу освіти як об'єкт публічного адміністрування. Особливу увагу приділено особливостям цієї сфери. У статті проаналізовано основні проблеми сучасного стану системи публічного адміністрування в Україні. Висвітлено наукові підходи до розуміння сутності публічного адміністрування. Розглянуто сучасний стан системи публічного адміністрування в Україні та виявлено причини його неефективності. Статтю присвячено методам публічного адміністрування у сфері освіти. Надається визначення поняття методів публічного адміністрування у сфері освіти, робиться їх класифікація. Аналізуються окремі проблемні питання реалізації методів публічного адміністрування у сфері освіти. Виділені та охарактеризовані методи адміністрування, які рекомендується застосовувати у закладі вищої освіти: організаційні методи та оперативно-розпорядчі методи. Запропоновано здійснювати розподіл державних фінансових ресурсів між закладами вищої освіти з урахуванням пріоритету таких показників: кількості студентів і педагогічних кадрів; показників навчальної діяльності закладу освіти; результатів науково-дослідної діяльності; міжнародна робота; співпраця із стейкхолдерами; позанавчальна діяльність закладу освіти.

Ключові слова: освіта, заклад вищої освіти, публічне управління, адміністрування, методи адміністративного управління, освітні послуги.

Постановка проблеми. Метою державної освітньої політики є формування умов для виведення на ринок праці кваліфікованих, компетентних і професійно-мобільних молодих фахівців. Розбудова ефективної системи національної освіти дасть змогу поліпшити стан економіки держави, сприятиме якісному оновленню кадрів для всіх галузей промисловості та сфери послуг, а також у перспективі дозволить гідно представити Україну на теренах Європейського Союзу.

Зауважимо, що в системі освіти досі застосовують застарілі методи управління, які виявилися неефективними за ринкових умов господарювання. Має місце бюрократія та значний адміністративний тиск на директорів закладів освіти з боку різних державних органів з управління освітою, на тлі дублювання контрольних функцій.

Відповідно до сучасних реалій суспільного життя, державна політика в галузі освіти повинна бути спрямована на сприяння розвитку закладів освіти усіх форм власності, підтримку науково-технічної діяльності, розроблення та впровадження інновацій.

Досягати цього можливо лише шляхом створення нової концепції адміністративного управління навчальними закладами, що дасть змогу забезпечити автономію їхнього розвитку і орієнтацію освітньої діяльності на вимоги ринку праці. Адміністративні реформи у сфері освіти повинні насамперед змінити організаційні засади управління вищими навчальними закладами, а також забезпечити зростання якості надання освітніх послуг та їхньої доступності, покращення фінансового забезпечення, відновлення матеріально-технічної бази та розширення прав господарської діяльності навчальних закладів.

Тому ця проблема є актуальною та потребує негайного вирішення на законодавчому та адміністративному рівнях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематику публічного адміністрування розглядали такі вчені, як: Г.В. Атаманчук, В.М. Бевзенко, Ю.П. Битяк, І.С. Гриценко, О.О. Дрозд, Д.М. Лук'янець, Т.О. Коломоєць, О.В. Кузьменко, Р.С. Мельник, В.Ф. Сіренко, О.Н. Ярмиш та інші.

Серед учених, які вивчали особливості адміністрування та управління у галузі освіти, варто

виділити таких, як О.О. Авдєєв, М.Н. Курко, Н.Л. Губерська, С.М. Кушнір, Р.В. Шаповал, В.М. Савіщенко та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте досі залишаються невирішеними окремі організаційні та економічні аспекти публічного управління та адміністрування в закладах освіти, що потребує подальших наукових пошуків.

Метою статті є вивчення практичних можливостей використання концепції публічного управління та адміністрування в закладах освіти.

Виклад основного матеріалу. Реформування галузі освіти в умовах проведення соціально-економічних реформ в Україні зачіпає реалізацію можливостей громадян у здобутті освіти, захисту їхніх конституційних прав і свобод у цій сфері, а також потребує якісного підвищення ефективності адміністрування навчальних закладів.

Є.М. Хриков зазначає, що «головною особливістю управління навчальним закладом, на відміну від інших видів соціального управління, є його спрямованість на створення педагогічних умов для розвитку учнів чи студентів. У концентрованому вигляді ці умови виявляються у створенні, підтриманні функціонування і розвитку навчально-виховного процесу як цілісної системи, що забезпечує реалізацію цілей навчального закладу» [1, с. 40].

Необхідно уточнити, що публічне управління навчальним закладом є різновидом соціального управління.

Державне управління освітою – особливий вид професійної діяльності, спрямований на систему освіти з метою забезпечення її життєдіяльності, динамічного розвитку у зв'язку із зміною обставин. Суттю управління освітою є цілеспрямована діяльність щодо створення соціально-прогностичних, організаційних, правових, кадрових, педагогічних, матеріально-фінансових та інших умов, необхідних для оптимального функціонування і розвитку галузі, реалізації її мети, переходу у якісно новий стан [2, с. 55].

Науковці О.В. Дмитрічук, М.В. Шиманський, А.І. Мандрик зазначають, що «в системі публічного управління визначальну роль відіграє дер-

жавне управління, яке здійснює управлінський вплив на всі сфери суспільного життя. Водночас в умовах розгортання демократичних перетворень зростає активність і громадських структур в управлінні не тільки суспільними, а й державними справами» [3, с. 39].

Адміністрування – цілеспрямована взаємодія публічних адміністрацій з юридичними та фізичними особами з приводу забезпечення реалізації законів та підзаконних актів і виконання частини основних функцій: орієнтуючого планування, що визначає бажані напрями розвитку, створення правових, економічних та інших умов для реалізації інтересів учасників взаємодії, поділу праці, кооперування та координування діяльності, моніторинг результатів [4, с. 7].

Узагальнення підходів науковців, які вивчив В.М. Нагаєв, дозволило йому виокремити такі складники змісту публічного адміністрування, як:

- одночасні процеси формування політики й керування у межах цього політичного курсу;
- запровадження у сфері державного життя законодавчих актів, їхня реалізація;
- ухвалення постанов із приводу тих питань цієї сфери, які підпорядковані органам державної влади;
- організація, кадри, політика та інші заходи, що є суттєвими для ефективного виконання функцій виконавчих органів влади;
- формування, впровадження, оцінювання та модифікація публічної політики;
- процес управління, що здійснюється під контролем політичного керівника, який базується на бюрократичних принципах менеджменту;
- діяльність щодо збирання та обробки інформації (статистика), контролю виконання бюджету, підготовки проектів законів, проведення законних урядових заходів, виконання широких повноважень від надання послуг населенню (поліцейський наглядач або прикордонник) до аудиту, аналізу (політології), діяльності урядових агентцій [4, с. 6].

Науковці Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дяченко вказують, що публічне управління є різновидом соціального управління і складається з: 1) державного управління, де суб'єктом виступає держава в особі відповідних структур; 2) громадського управління, де суб'єктами є недержавні інституції [5, с. 84].

Публічне управління забезпечує значне підвищення ефективності управлінської діяльності внаслідок високого рівня громадської підтримки та консолідації суспільства навколо спільних цілей [6, с. 39].

На важливе значення практичного публічного адміністрування у сфері освіти вказує науковець Р.Г. Щокін. «Державне регулювання сфери освіти можна визначити як сукупність форм, методів та інструментів за допомогою яких органи публічного адміністрування впливають на правовідносини у сфері освіти, на діяльність освітніх закладів та суб'єктів освітньої діяльності з метою створення умов для нормального функціонування відповідних суспільних відносин, створення рівного доступу всіх верств населення до освіти, забезпечення високої якості надання освітніх послуг, а також інтеграції вітчизняної системи освіти у європейський освітній простір» [7, с. 283].

І.І. Литвин під «адміністративно-правовими відносинами у сфері надання освітніх послуг» пропонує розуміти «врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, що складаються (виникають) у сфері діяльності виконав-

чої влади з приводу реалізації конституційних гарантій у галузі освіти, що надається відповідно до вимог державних стандартів, учасники яких є носіями відповідних прав та обов'язків» [8, с. 27].

До системи органів публічної адміністрації у сфері освіти варто віднести Кабінет Міністрів України. Міністерство освіти і науки України, інші центральні органи виконавчої влади (Державну інспекцію навчальних закладів України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, у сфері управління яких перебувають навчальні заклади), Раду міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київську й Севастопольську міські, районні державні адміністрації та підпорядковані їм органи управління (органи місцевого самоврядування) [9, с. 80].

Сферу освіти як об'єкта публічного адміністрування розглядає А.В. Андреев, який зауважує на унікальних особливостях освіти.

Першою і найголовнішою особливістю є вага кількість проблем, що супроводжують цю сферу. Значна кількість закладів, що надають відповідні послуги, в сукупності із недостатньою якісним складником призвело до дисбалансу у зовнішньому і внутрішньому змісті освіти. Просте втручання держави у сферу освіти через пряме управління не здатне вирішити цю проблему. Навпаки, заохочення здорової конкуренції між закладами освіти різних форм власності має сприяти поліпшенню якості освіти, тоді як держава шляхом адміністрування лише встановлюватиме «правила гри» для учасників таких відносин.

Другою особливістю сфери освіти як об'єкта публічного адміністрування є зв'язок освіти із багатьма ключовими сферами суспільного життя. Так, через освіту держава «насичує» різні сфери фахівцями, задовольняючи тим самим потреби суспільства та забезпечуючи власну економічну стабільність.

Третьою особливістю сфери освіти є її багатоступеневість. Звичайно, що здійснюючі публічне адміністрування в даній сфері, держава в особі органів публічної адміністрації (органів виконавчої влади та місцевого самоврядування) має впровадити новітні стандарти на всіх освітніх рівнях у всіх її напрямках.

Четвертою особливістю сфери освіти як об'єкта є складові елементи процесу адміністрування. Ними виступають: 1) суб'єкти публічного адміністрування (Міністерство освіти і науки, його структурні підрозділи; органи місцевого самоврядування); 2) методи (заохочення, переконання, адміністративний договір) та форми адміністрування (адміністративні послуги, стандартизація, ліцензування) [10, с. 149–150].

Ми вважаємо, що під адміністративно-правовими засадами державного управління у галузі освіти потрібно розуміти систему конституційних засад, законів та нормативно-правових актів, які визначають права та повноваження органів державного управління освітою, які здійснюють фінансування, контроль та регулювання діяльності тих навчальних закладів, що знаходяться у їхньому підпорядкуванні.

Л. Юрчук вказує на те, що практична діяльність органів місцевого самоврядування виявила серйозні проблеми в результаті того, що не працює зворотний зв'язок із таких причин, як:

- *політичні проблеми* (відсутність у суспільстві розуміння ролі та місця різних форм влади і рівнів управління, більш чи менш консолідованої думки про принципи державного облаштування, прин-

ципи розподілу владних повноважень між рівнями влади й управління і взаємодії між останніми):

– *територіальні та організаційні проблеми* (існування муніципальних утворень у межах адміністративно-територіальної системи, створеної раніше для забезпечення вертикальної системи централізованого державного управління);

– *економічні проблеми* (невідповідність фінансових і матеріальних ресурсів місцевого самоуправління виконуваним ними функціям, особливо щодо об'єктів соціально-культурного призначення, незавершеність формування муніципальної власності, у тому числі муніципальних земель);

– *фінансові проблеми* (централізація фінансових ресурсів: відсутність засобів для здійснення власних повноважень);

– *соціально-культурні проблеми* (втрата масовою свідомістю розуміння поселення як місця організації суспільного життя спільноти: підміна традицій самоорганізації жителів звичками до адміністрування) [11, с. 69].

Основними принципами державної політики у сфері вищої освіти та механізму фінансового контролю за розподілом бюджетних коштів залежно від результатів наукової діяльності закладу вищої освіти С.Є. Гребень визначає такі:

1) сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя;

2) доступності вищої освіти;

3) незалежності здобуття вищої освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій (крім закладів вищої духовної освіти);

4) міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України у Європейській простір вищої освіти, за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи;

5) наступності процесу здобуття вищої освіти;

6) державної підтримки підготовки фахівців з вищою освітою для пріоритетних галузей економічної діяльності, напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень, науково-педагогічної, мистецької та педагогічної діяльності;

7) державної підтримки освітньої, наукової, науково-технічної, мистецької та інноваційної діяльності університетів, академій, інститутів, коледжів, зокрема шляхом надання пільг із сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів закладам вищої освіти, що провадять таку діяльність;

8) сприяння здійсненню державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти;

9) відкритості формування структури і обсягу освітньої та професійної підготовки фахівців з вищою освітою [12, с. 106].

Л.О. Бобко вказує на недоліки публічного адміністрування освіти: «діюча система публічного адміністрування в Україні залишається неефективною, корумпованою та внутрішньо суперечливою, що є суттєвою перешкодою на шляху до позитивних змін у суспільстві та державі. Недостатній рівень прозорості та відкритості у сфері державного управління, нечіткість розмежування політичної та адміністративної сфер, недостатній професійний рівень державних службовців, відсутність єдиної системи оцінювання їх компетентності, низький рівень дисциплінарної відповідальності, недосконалість механізму політичного та адміністративного контролю в системі державного управління – всі ці фактори є деструктив-

ними елементами в організації ефективної системи публічного адміністрування» [13, с. 2].

Крім того, Л.О. Бобко доводить, що «зростання ефективності публічного адміністрування в Україні можливе за умов: децентралізації функцій державних структур на територіальному рівні; уніфікації нормативно-правової, законодавчої бази; продуктивного розвитку управління публічними організаціями з метою підвищення їх організаційної та соціальної ефективності; якісної фахової підготовки державних службовців з високим рівнем свідомості та кваліфікації, готових до інноваційної діяльності тощо» [13, с. 5].

Здійснення публічного адміністрування у закладах освіти можливе лише за допомогою адміністративних методів управління, які застосовуються в класичному менеджменті.

В.В. Стадник і М.А. Йохна наводять таке визначення: «Адміністративні методи управління – система способів і прийомів організаційно-розпорядчої дії, яку використовують для організації й координації об'єктів управління з метою виконання поставлених завдань» [14, с. 69].

Наведемо нижче авторське визначення цього поняття.

Метод адміністрування в освіті є способом прямого владного впливу (наказ, вказівка, доручення) з боку адміністрації навчального закладу на об'єкт, процес або педагогічний персонал з метою зміни його стану.

Методами публічного адміністрування є певні способи практичного виконання суб'єктами публічної адміністрації своїх адміністративних зобов'язань, що відповідають характеру й обсягу наданої їм компетенції. Метод публічного адміністрування, будучи способом безпосереднього владного впливу з боку публічної адміністрації на певний об'єкт, несе у своєму змісті юридично владні повноваження, сукупність яких безпосередньо зумовлена змістом адміністративно-правового регулювання [15, с. 175].

Вивчення наукових праць [1; 2; 4; 6; 7; 11; 12; 14] дало змогу виділити методи адміністрування у закладах вищої освіти (див. таблицю 1).

Як видно із таблиці 1, менеджери в галузі освіти (ректори, директори, декани, завідувачі відділів, завідувачі кафедр) для здійснення публічного адміністрування можуть застосовувати дві групи адміністративних методів: організаційні й оперативно-розпорядчі.

Методи адміністрування є усвідомленим і цілеспрямованим впливом керівника на персонал навчального закладу.

У результаті проведеного дослідження нами було виявлено, що Міністерство освіти і науки України надає широкий спектр адміністративних послуг у галузі вищої освіти, зокрема:

1. Ліцензування та акредитація, які пов'язані з наданням навчальному закладу права проводити освітню і наукову-дослідну діяльність;

2. Розробка навчальних планів і програм для закладів освіти (середніх загальноосвітніх закладів, професійно-технічних навчальних закладів, вищих навчальних закладів тощо), а також оцінювання якості освіти;

3. Послуги, пов'язані з визнанням, підтвердженням, легалізацією вітчизняних та іноземних документів про освіту (видача дипломів і свідоцтв про освіту, нострифікація, проставлення апостилі, експертиза тощо);

4. Послуги у сфері науково-дослідної діяльності (патентування, авторські свідоцтва, реєстрація

Методи адміністрування у закладі вищої освіти

Методи адміністрування в освіті		Зміст методів та їх характеристика
1. Організаційні методи		Впливають на організаційну структуру управління навчального закладу. Формування кафедр, відділів, служб і встановлення зв'язків між ними. Визначення прав, обов'язків, відповідальності та повноважень працівників навчального закладу.
1.1	Організаційне регламентування	Встановлює правила, на основі яких здійснюється навчальний процес у закладі освіти. Ці правила відображені в освітніх стандартах, навчальних програмах і планах, положеннях, інструкціях тощо.
1.2	Організаційне нормування	Встановлює норми затрат праці, грошей і ресурсів, санітарії та гігієни, оплати праці задля забезпечення ефективного надання освітніх послуг.
1.3	Організаційно-методичне інструктування	Координація навчального процесу, встановлення методики оцінювання рівня засвоєння знань та вмінь студентами, якість освіти; методичне керівництво курсовими, дипломними, науковими роботами, дисертаціями; підготовка викладачами методичного забезпечення навчального процесу з дисциплін (лекції, практичні, семінари); інструктування проведення наукових дослідів, лабораторних робіт та експериментів).
2. Оперативно-розпорядчі методи		Впливають на процес управління навчальним закладом. Передбачає дії, направлені на реалізацію поставлених цілей і завдань навчального процесу. Обумовлює виконання, деталізацію навчальних планів і наукових проєктів. Здійснюється розподіл робіт в педагогічному колективі.
2.1	Наказ	Містять адміністративний примус до персоналу (або окремого працівника) до дій. Бувають письмові, електронні або усні.
2.2	Розпорядження	Застосовуються для виконання оперативних поточних завдань і направлені на усунення виявлених в роботі недоліків.
2.3	Нарада, засідання, збори,	Колективне прийняття управлінського рішення. Передбачає обговорення проблеми, обмін інформацією, думками. Доведення інформації до трудового колективу навчального закладу.
2.4	Вказівка	Дають під час виконання складних завдань (наукових проєктів, експериментів), здійснюються у формі усних порад і письмових рекомендацій.
2.5	Консультації	Надають експерти або провідні фахівці (наковці) з вузьких проблемних питань щодо діяльності навчального закладу.

наукових проєктів, тем наукових досліджень та дисертацій, реєстрація наукових і технологічних парків, центрів трансферу технологій, координація роботи дослідно-конструкторських бюро тощо).

Отже, методи публічного адміністрування в сфері освіти це способи та засоби практичного виконання органами публічного адміністрування освітою своїх адміністративних зобов'язань, здійснення регулювання суспільних відносин у сфері освіти [7, с. 284].

Одним із напрямів адміністрування в галузі освіти є планування і розподіл фінансових ресурсів для потреб навчальних закладів, зокрема на цьому аспекті наголошує дослідниця Д.Л. Ворон. Проблеми належного забезпечення фінансових потреб вузів не обмежуються наданням фінансової підтримки для оновлення матеріально-технічної, науково-методичної та інформаційної бази, удосконалення системи матеріального заохочення та фінансової підтримки учених, забезпечення бюджетного фінансування видання навчальної та наукової літератури для вишів. Проблема стоїть ширше і глобальніше, вона полягає у розробці нормативного регулювання, яке б забезпечувало не тільки відповідну кількість коштів, а, в першу чергу, механізм фінансування та супутнє регулювання, яке впливає на розподіл цих коштів. Повинна бути запроваджена нова методологія державного фінансування вищої освіти перехід від утримання закладів вищої освіти до оплати освітніх послуг, які надаються відповідними освітніми закладами [16, с. 11].

На нашу думку, розподіл фінансів між закладами вищої освіти необхідно здійснювати із урахуванням пріоритету таких основних показників:

- кількості студентів (наявний контингент і випускники);

- кількісного і якісного контингенту педагогічних кадрів (викладачі, які мають наукові ступені або вчені звання, проходження підвищення кваліфікації та стажування);

- показників навчальної діяльності закладу освіти (показники успішності, участь в студентських олімпіадах тощо);

- показників науково-дослідної діяльності (опубліковані наукові праці, проведені конференції та симпозиуми, отримані патенти і авторські свідоцтва, впроваджені власні наукові проєкти і розробки, робота студентських наукових гуртків; наявність наукових спецрад із захисту дисертацій);

- міжнародна співпраця (контакти із іноземними навчальними закладами, корпораціями, науковими спілками і фондами, отримання освітніх грантів, реалізація освітніх програм і наукових проєктів);

- співпраця із стейкхолдерами (стажування студентів на базах практики, зв'язки із державними органами місцевого самоврядування, співпраця із місцевими навчальними закладами);

- позанавчальна діяльність закладу освіти (гуманітарні гуртки, спортивні секції і спортивні досягнення, творчі конкурси, виховна робота, благодійна діяльність тощо).

Нині фінансування діяльності держаних і комунальних закладів вищої освіти часто обмежується лише виділенням коштів на оплату праці (науково-педагогічного персоналу, технічних працівників і спеціалістів) і стипендій студентам, відрахувань на комунальні платежі тепло-, водо-, газо- електропостачання, Інтернет, телефонний зв'язок. Має місце постійне скорочення обсягів капітальних вкладень на побутово-господарські потреби навчальних закладів (канцелярське приладдя, миючі засоби, продукти харчування для ідальні тощо), витрат на оновлення матеріально-технічної бази і меблів, науково-дослідну діяльність, утримання бібліотек тощо.

На нашу думку це є неприпустимим, оскільки призведе до відтоку кваліфікованих кадрів і науковців із галузі освіти, зменшення науково-технічних розробок, скорочення кількості навчальних закладів, втрати престижу вищої освіти.

Вихід із цієї ситуації ми вбачаємо у запровадженні адміністративно-економічних реформ, які сприятимуть збільшенню фінансових надходжень до закладів вищої освіти, таких як:

- скорочення фінансування незатребуваних на вітчизняному ринку праці спеціальностей або тих яких є перевиробництво;

- стимулювання представників приватного капіталу (підприємців) оплачувати навчання для персоналу своїх організацій шляхом введення додаткових податкових пільг та знижок;

- дозвіл для ЗВО комерціалізувати (продавати) власні науково-технічні розробки, інновації; виконання наукових досліджень на замовлення для виробничих і комерційних підприємств;

- запровадження програм державного замовлення на науково-технічні розробки для потреб національної безпеки та оборони, галузей авіації, мікроелектроніки, медицини, біології та хімії з наступним фінансування таких робіт з державного бюджету;

- перехід на європейські стандарти вищої та професійно-технічної освіти, прискорення Болонського процесу;

- державна підтримка педагогічних працівників, талановитих студентів і молодих науковців (пільгові кредити, знижки на навчання, стипендії, допомога у працевлаштуванні тощо);

- запровадження методів адміністративного менеджменту у керівництві вищими навчальними закладами, відмова від пострадянських механізмів управління;

- забезпечення на законодавчому рівні автономії освітньої та наукової, фінансової незалежності навчальних закладів.

Для реалізації зазначених реформ необхідна насамперед політична воля уповноважених державних діячів та відповідних дій урядових структур: Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, Керівників управління освіти міських та обласних державних адміністрацій.

Фінансування закладів вищої освіти повинно здійснюватися на засадах: рівності, результативності, рентабельності, ефективності. До механізмів фінансування освіти можна віднести: бюджетне асигнування, державні гранти, дотації, стипендії тощо.

Отже, розвиток адміністративно-правового регулювання у вітчизняній системі освіти слід вбачати в усуненні суперечливих норм із чинного законодавства, узгодженні із положеннями міжнародного права, зміні в підходах фінансування

діяльності навчальних закладів, здійсненні розподілу владних повноважень між органами управління освітою, використанні концепції публічного управління та адміністрування в закладах освіти.

Висновки і пропозиції. Державне управління вищою освітою є цілеспрямованою діяльністю органів державної влади і місцевого самоврядування щодо створення нормативно-правових, організаційних, кадрових, педагогічних, матеріально-технічних і фінансових умов, необхідних для ефективного функціонування навчальних закладів та забезпечення якісної професійної підготовки молодих фахівців для ринку праці.

Наведено авторське визначення, методу адміністрування в освіті, який являє собою спосіб прямого владного впливу (наказ, вказівка, доручення) з боку адміністрації навчального закладу на об'єкт, процес або педагогічний персонал з метою зміни його стану.

Виділені та охарактеризовані методи адміністрування, які рекомендується застосовувати у закладі вищої освіти:

1. Організаційні методи: організаційне регламентування, організаційне нормування, організаційно-методичне інструктування);

2. Оперативно-розпорядчі методи: наказ, розпорядження, нарада, засідання, збори, вказівка, консультації.

Доведено, що методи адміністрування є усвідомленим і цілеспрямованим впливом керівника на персонал навчального закладу.

Запропоновано здійснювати розподіл державних фінансових ресурсів між закладами вищої освіти із урахуванням пріоритету таких показників: кількості студентів і педагогічних кадрів; показників навчальної діяльності закладу освіти; результатів науково-дослідної діяльності; міжнародної роботи; співпраці із стейкхолдерами; поза навчальна діяльність закладу освіти.

На основі зазначених показників автором запропоновані напрями адміністративно-економічних реформ, які сприятимуть збільшенню фінансових надходжень до закладів вищої освіти.

Розвиток вітчизняної галузі вищої освіти слід вбачати в змінах підходів фінансування діяльності ЗВО, а також використанні концепції публічного управління та адміністрування в закладах освіти.

Перспективами подальших досліджень із цього напрямку можуть бути: вивчення концептуальних засад педагогічного менеджменту та побудова моделі регіонального фінансування закладів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Хриков С.М. Управління навчальним закладом : навчальний посібник. Київ : Знання, 2006. 365 с.
2. Кришок С.В. Державне управління освітою : навчальний посібник для слухачів, аспірантів, докторантів спеціальності : «Державне управління освітою». Київ : НАДУ, 2009. 220 с.
3. Дмитрічук О.В., Шиманський М.В., Мандрик А.І. Засади публічного управління в Україні. *Матеріали всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності»*. 30 березня 2018 р. Львів : ТзОВ «Ліга-Прес», с. 38–39.
4. Нагаєв В.М. Публічне адміністрування : електронний навчальний посібник. Харків : ХНАУ, 2018. 278 с.
5. Адміністративне право України: підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю.П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
6. Аль-Атті І.В. Публічне управління: сутність і визначення. *Аспекти публічного правління*. 2018. Том 6. № 8. С. 35–39.
7. Щокін Р.Г. Методи публічного адміністрування в сфері освіти: окремі проблеми застосування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Випуск 6. Том 4. С. 155–159.
8. Литвин І.І. Адміністративно-правові відносини у сфері надання освітніх послуг. *Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 – Право)*. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. 42 с.
9. Щокін Р.Г. Особливості системи органів публічного адміністрування у сфері освіти. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2018. № 2(30). С. 78–81.
10. Андреев А.В. Сфера освіти як об'єкт публічного адміністрування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 146–151.

11. Юрчук Л. Формування державного громадського управління освітою в сучасних умовах. *Збірник наукових праць «Державне управління та місцеве самоврядування»*. 2012. Випуск 3(14). С. 63–72.
12. Гребень С.С. Удосконалення механізму фінансового контролю за розподілом бюджетних коштів в залежності від результатів наукової діяльності закладу вищої освіти. *Вчені записки університету «КРОК». Серія : Економіка*. 2018. Вип. 4. С. 103–109.
13. Бобко Л.О. Проблеми становлення та розвитку системи публічного адміністрування в Україні. *Електронний журнал. «Державне управління: удосконалення та розвиток»*. 2018. № 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1237> (дата звернення: 10.04.2020).
14. Стадник В.В., Йохна М.А. Менеджмент : підручник. Київ : Академвидав, 2007. 472 с.
15. Адміністративне право України. Загальна частина: курс лекцій / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, О.В. Горбач та ін.; за ред. В.В. Коваленка. Київ, 2011. 395 с.
16. Ворон Д.Л. Правові засади публічного адміністрування у сфері вищої освіти *Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 – Право)*. Ужгород : ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2018. 19 с.

References:

1. Khrykov Ye.M. (2006). *Upravlinnia navchalnym zakladom: navchalnyi posibnyk* [Management of an educational institution: a textbook]. Kyiv : Znannia. (in Ukrainian)
2. Krysiuk S.V. (2009). *Derzhavne upravlinnia osvitoiu: navchalnyi posibnyk dlia slukhachiv, aspirantiv, doktorantiv spetsialnosti: «Derzhavne upravlinnia osvitoiu»* [Public administration of education: a textbook for students, postgraduates, doctoral students of specialty: «Public administration of education»], Kyiv : NADU. (in Ukrainian)
3. Dmytrichuk O.V., Shymanskyi M.V., Mandryk A.I. (2018). *Zasady publichnoho upravlinnia v Ukraini* [Public administration principles in Ukraine]. *Materialy vseukrainskoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii «Publichne upravlinnia ta administruvannya: konkurentni vyklyky suchasnosti»* [Materials of the all-Ukrainian scientific-practical Internet conference «Public Administration and Administration: Competitive Challenges of Today»]. 30.03.2018. Lviv: TzOV «Liha-Pres», pp. 38–39.
4. Nahaiev V.M. (2018). *Publichne administruvannya: elektronnyi navchalnyi posibnyk* [Public administration: an electronic textbook]. Kharkiv: KhNAU. (in Ukrainian)
5. Bytiak Yu.P., Harashchuk V.M., Diachenko O.V. ta in. (2007). *Administratyvne pravo Ukrainy: pidruchnyk* [Administrative law of Ukraine: a textbook]. Kyiv: Yurinkom Inter. (in Ukrainian)
6. Al-Atti I.V. (2018). *Publichne upravlinnia: sutnist i vyznachennia* [Public Management: Essence and Definition]. *Aspekty publichnoho pravlinnia* [Aspects of Public Management]. Tom 6, no. 8, pp. 35–39.
7. Shchokin R.H. (2017). *Metody publichnoho administruvannya v sferi osvity: okremi problemy zastosuvannya* [Public administration methods in the field of education: some problems of application]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava* [Scientific Bulletin of Public and Private Law]. 2017. Vypusk 6. Tom 4, pp. 155–159.
8. Lytvyn I.I. (2016). *Administratyvno-pravovi vidnosyny u sferi nadannia osvitnikh posluh* [Administrative and legal relations in the field of educational services]. *Avtoferat dysertatsii na zdobuttia naukovoho stupenia doktora yurydychnykh nauk. Spetsialnist 12.00.07 – administratyvne pravo i protses; finansove pravo; informatsiine pravo (081 – Pravo)* [The dissertation author's abstract on obtaining the scientific degree of Doctor of Laws. Specialty 12.00.07 – administrative law and process; finance law; Information Law (081 – Law)]. Dnipro: Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. (in Ukrainian)
9. Shchokin R.H. (2018). *Osoblyvosti systemy orhaniv publichnoho administruvannya u sferi osvity* [Features of the system of public administration in the field of education]. *Jurnalul juridic national: teorie si practica*, no. 2(30), pp. 78–81.
10. Andrieiev A.V. (2015). *Sfera osvity yak ob'iekt publichnoho administruvannya*. [Education as a public administration object]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav* [Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs], no. 3, pp. 146–151.
11. Yurchuk L. (2012). *Formuvannya derzhavnogo hromadskoho upravlinnia osvitoiu v suchasnykh umovakh* [Formation of the state public administration of education in modern conditions]. *Zbirnyk naukovykh prats «Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriadvuvannya»* [Collection of scientific works «Public administration and local self-government»]. Vypusk 3(14), pp. 63–72.
12. Hreben S.Ye. (2018). *Udoskonalennia mekhanizmu finansovoho kontroliu za rozpodilom biudzhetykh koshtiv v zalezhnosti vid rezultativ naukovoї diialnosti zakladu vyshchoї osvity* [Improvement of the mechanism of financial control over the allocation of budget funds, depending on the results of scientific activity of the institution of higher education]. *Vcheni zapysky universytetu «KROK». Seriya: Ekonomika* [Academic notes from KROK University. Series: Economics]. Vyp. 4, pp. 103–109.
13. Bobko L.O. (2018). *Problemy stanovlennia ta rozvytku systemy publichnoho administruvannya v Ukraini* [Problems of Formation and Development of Public Administration System in Ukraine]. *Elektronnyi zhurnal. «Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok»* [An electronic journal. «Public Administration: Improvement and Development»], no 5. Available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1237> (accessed 10 April 2020).
14. Stadnyk V.V., Yohna M.A. (2007). *Menedzhment: pidruchnyk* [Management: a textbook]. Kyiv: Akademvydav. (in Ukrainian)
15. Kolpakov V.K., Kuzmenko O.V., Pastukh I.D., Horbach O.V. ta in. (2011). *Administratyvne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna: kurs lektzii* [Administrative law of Ukraine. The general part: the course of lectures]. Kyiv. (in Ukrainian)
16. Voron D.L. (2018). *Pravovi zasady publichnoho administruvannya u sferi vyshchoї osvity* [Legal principles of public administration in higher education]. *Avtoferat dysertatsii na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata yurydychnykh nauk. Spetsialnist 12.00.07 – administratyvne pravo i protses; finansove pravo; informatsiine pravo (081 – Pravo)* [The dissertation author's abstract for the candidate's degree in law. Specialty 12.00.07 – administrative law and process; finance law; Information Law (081 – Law)]. Uzhhorod: DVNZ «Uzhhorodskiy natsionalnyi universytet». (in Ukrainian)

Панченко В. А.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

УПРАВЛЕНИЕ И АДМИНИСТРИРОВАНИЕ В ЗАВЕДЕНИЯХ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ И ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

Резюме

Рассмотрена сфера образования как объект публичного администрирования. Отдельное внимание уделено особенностям данной сферы. Статья посвящена методам публичного администрирования в сфере образования. Дается определение понятия методов публичного администрирования в сфере образования, делается их классификация. Анализируются отдельные проблемные вопросы реализации методов публичного администрирования в сфере образования. В статье проанализированы основные проблемы современного состояния системы публичного администрирования в Украине. Представлены научные подходы к пониманию сущности публичного администрирования. Рассмотрены современное состояние системы публичного администрирования в Украине и выявлены причины его неэффективности. Выделены и охарактеризованы методы администрирования, которые рекомендуется применять в заведении высшего образования: организационные методы и оперативно-распорядительные методы. Предложено осуществлять распределение государственных финансовых ресурсов между вузами с учетом приоритета таких показателей, как: количество студентов и педагогических кадров; показатели учебной деятельности учебного заведения; результаты научно-исследовательской деятельности; международная работа; сотрудничество со стейкхолдерами; внеучебная деятельность учебного заведения.

Ключевые слова: образование, заведение высшего образования, публичное управление, администрирование, методы административного управления, образовательные услуги.

Panchenko Volodymyr

Central Ukrainian State Pedagogical University
named after Volodymyr Vynnychenko

MANAGEMENT AND ADMINISTRATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC ASPECTS

Summary

The article deals with sphere of education, as an object of public administration. Special attention is paid to the peculiarities of this sphere. The article analyzes the main problems of the current state of the system of public administration in Ukraine. The scientific approaches to the understanding of the essence of public administration are described. The present state of the system of public administration in Ukraine is considered and the reasons of its inefficiency are revealed. The article is devoted to methods of public administration in the field of education. The definition of the concept of methods of public administration in the field of education is given, their classification is made. The author analyzes some problematic issues in implementing the methods of public administration in the field of education. Selected and characterized methods of administration that are recommended for use in higher education: organizational methods and operational and operational methods. It is proposed to allocate public financial resources between higher education institutions, taking into account the priority of such indicators as: number of students and teaching staff; indicators of educational activity of educational institution; results of research activities; international work; cooperation with stakeholders; outside the educational activities of the educational establishment. The author's definition, method of administration in education, which is a way of direct power influence (order, instruction, assignment) by the administration of the educational institution on the object, process or teaching staff with the purpose of changing its status was given. It is proved that the methods of administration are the conscious and purposeful influence of the head on the staff of the educational institution. The author proposes directions of administrative and economic reforms that will help to increase financial revenues to higher education institutions. The development of the domestic higher education sector should be seen in changes in the approaches to financing higher education institutions, as well as the use of the concept of public administration and administration in educational institutions.

Keywords: education, higher education, public administration, administration, methods of administrative management, educational services.